

Р. С. КВАСНИЦЬКА, І. О. ДОЦЕНКО

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

УДК: 364.3. (075.8)
ББК 65.272я73
К 32

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Хмельницького національного університету
(Протокол № 10 від 25.04.2019 р.)*

Рецензенти:

Сторичева Світлана Борисівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та банківської справи Полтавського університету економіки і торгівлі;

Пантелєєва Наталія Миколаївна – доктор економічних наук, доцент, заступник директора Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»;

Ковальчук Світлана Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу і торговельного підприємництва Хмельницького національного університету.

К 32 Квасницька Р. С., Доценко І. О.

Соціальне страхування : навч. посіб. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2019. – 356 с.

ISBN 978-617-7626-66-3

Навчальний посібник включає питання, які передбачені програмою вивчення дисципліни професійної та практичної підготовки «Соціальне страхування». В посібнику розкрито теоретичні основи соціального страхування, визначено основні напрямки державного регулювання соціальної політики, показано організацію та етапи розвитку усіх видів соціального страхування, висвітлено загальні навички практичного застосування методичного інструментарію розрахунку матеріального забезпечення за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Посібник містить конспект лекцій за темами навчальної дисципліни. До кожної теми додаються тестові завдання, список рекомендованої літератури і запитання для контролю засвоєних знань.

Навчальний посібник призначено для студентів економічних спеціальностей, аспірантів, викладачів, науковців, спеціалістів державних органів влади, які працюють у системі соціального захисту, та усіх, хто цікавиться проблематикою соціального страхування.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	10
1.1. Історія становлення та розвитку системи соціального страхування	10
1.2. Необхідність та економічний зміст соціального страхування	17
1.3. Принципи, суб'єкти та об'єкти соціального страхування	24
<i>Контрольні запитання</i>	27
<i>Тестові завдання</i>	28
<i>Рекомендована література</i>	31
ТЕМА 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	32
2.1. Основи державного регулювання соціального страхування	32
2.2. Система органів державного регулювання соціального страхування	36
2.3. Правовий статус, основні завдання і функції фондів соціального страхування	39
2.4. Нормативно-правове регулювання соціального страхування	50
2.5. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії	53
2.6. Контроль та нагляд у сфері соціального страхування	57
<i>Контрольні запитання</i>	59
<i>Тестові завдання</i>	60
<i>Рекомендована література</i>	62
ТЕМА 3. ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ	65
3.1. Суть єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та його платники	65
3.2. База нарахування єдиного соціального внеску	73
3.3. Розмір єдиного соціального внеску та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування	77
3.4. Порядок обчислення та сплати єдиного соціального внеску	81
3.5. Відповідальність за порушення законодавства про єдиний соціальний внесок	84

<i>Контрольні запитання</i>	89
<i>Тестові завдання</i>	90
<i>Рекомендована література</i>	92
ТЕМА 4. ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИПЛАТ ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ	94
4.1. Визначення розрахункового періоду для обчислення середньої заробітної плати	94
4.2. Алгоритм обчислення середньоденної заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням	97
4.3. Особливості обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття та для добровільно застрахованих осіб за всіма видами соціального страхування	99
4.4. Особливості обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	100
4.5. Особливості обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця	104
4.6. Перелік видів виплат, з яких обчислюється середня заробітна плата для розрахунку допомоги	106
<i>Контрольні запитання</i>	112
<i>Тестові завдання</i>	113
<i>Рекомендована література</i>	116
ТЕМА 5. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	118
5.1. Теоретико-організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	118

5.2. Матеріальне забезпечення та соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	122
5.3. Допомога по тимчасовій непрацездатності	124
5.4. Допомога по вагітності та пологах	132
5.5. Допомога на поховання	137
5.6. Соціальні послуги за соціальним страхуванням з тимчасової втрати працездатності	139
<i>Контрольні запитання</i>	142
<i>Тестові завдання</i>	142
<i>Рекомендована література</i>	145
ТЕМА 6. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	148
6.1. Теоретичні основи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання	149
6.2. Страхові виплати та порядок їх призначення за страхуванням від нещасних випадків на виробництві та професійним захворюванням	152
6.3. Страхові виплати потерпілим в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності	156
6.4. Щомісячні страхові виплати потерпілим в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого	158
6.5. Одноразові страхові виплати потерпілим в разі часткової чи повної втрати працездатності	162
6.6. Одноразова та щомісячні страхові виплати в разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання	164
6.7. Страхові виплати дитині, яка народилася з інвалідністю внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності	166

6.8. Страхових витрат на медичну та соціальну допомогу потерпілим від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	167
<i>Контрольні запитання</i>	177
<i>Тестові завдання</i>	178
<i>Рекомендована література</i>	181

ТЕМА 7. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ 184

7.1. Поняття та загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	184
7.2. Умови визначення особи безробітною	190
7.3. Порядок нарахування та виплати допомоги по безробіттю	193
7.4. Порядок нарахування та виплати допомоги по частковому безробіттю	200
7.5. Порядок нарахування та виплати допомоги на поховання безробітного	202
7.6. Соціальні послуги, що надаються безробітним	203
7.7. Нагляд у сфері страхування на випадок безробіття	212
<i>Контрольні запитання</i>	213
<i>Тестові завдання</i>	214
<i>Рекомендована література</i>	217

ТЕМА 8. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ 220

8.1. Загальна характеристика пенсійного страхування	220
8.2. Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	225
8.3. Страховий стаж у солідарній системі державного пенсійного страхування	228
8.4. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії у солідарній системі	231
8.5. Види пенсійних виплат і послуг у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	238
8.6. Пенсії за віком у солідарній системі	240
8.7. Пенсії по інвалідності в солідарній системі	244

8.8. Пенсії в зв'язку з втратою годувальника в солідарній системі	248
8.9. Пенсійні виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування	251
<i>Контрольні запитання</i>	259
<i>Тестові завдання</i>	260
<i>Рекомендована література</i>	263
ТЕМА 9. ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	266
9.1. Пенсійне забезпечення як вид соціального забезпечення	266
9.2. Пенсійне забезпечення за віком на пільгових умовах	267
9.3. Пенсійне забезпечення за вислугу років	274
9.4. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб	279
9.5. Пенсійне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	281
9.6. Соціальні пенсії	291
<i>Контрольні запитання</i>	292
<i>Тестові завдання</i>	293
<i>Рекомендована література</i>	295
ТЕМА 10. НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..	298
10.1. Сутність недержавного пенсійного забезпечення	298
10.2. Поняття й види недержавних пенсійних фондів	302
10.3. Адміністратор недержавного пенсійного фонду	308
10.4. Управління активами недержавних пенсійних фондів	313
10.5. Зберігач пенсійних фондів	317
10.6. Пенсійні активи	321
10.7. Пенсійний контракт та пенсійна схема в системі недержавного пенсійного забезпечення	325
10.8. Види та механізм здійснення пенсійних виплат в системі недержавного пенсійного забезпечення	328
<i>Контрольні запитання</i>	333
<i>Тестові завдання</i>	334
<i>Рекомендована література</i>	337
Термінологічний словник	340

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Квасницька Раїса Степанівна

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

Доценко Інна Олексіївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Навчальний посібник

Підписано до друку 22.05.2019 р.

Формат 60х84/16.

Гарнітура Times New Roman. Умов. друк. арк. – 16,85.

Тираж 200 пр. Замовлення № 324.

Віддруковано ТОВ «Друкарня «Рута»

(свід. Серія ДК № 4060 від 29.04.2011 р.)

м. Кам'янець-Подільський, вул. Руслана Коношенка, 1

тел. 038 494 22 50, drukruta@ukr.net